

ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ЕСЕ

Гайдиш Наталія Олександрівна, студентка групи VI курсу (групи ФПм-1-20-1.4д), спеціальності «Філологія: Переклад (англійська мова)» Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник: Н. Ф. Гладуш, кандидат філологічних наук, професор кафедри англійської філології та перекладу Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

У статті здійснено аналіз трансформацій, необхідних для адекватного перекладу англомовного есе українською мовою. Визначено поняття трансформації, проаналізовано типи трансформацій та прийоми перекладу. Визначено найпоширеніші підтипи трансформацій та прийоми перекладу в перекладі текстів есе українською мовою.

Ключові слова: есе, трансформація, класифікація трансформацій, прийом перекладу, заміна, переміщення

Актуальність та доцільність дослідження. Актуальність дослідження трансформацій в перекладі есе зумовлена потребою встановлення повного набору та прийомів перекладу текстів англомовних есе українською мовою для систематизації і типології відповідностей і невідповідностей та для аналізу поширеності різних типів трансформацій у перекладі залежно від стилістичних і жанрових особливостей текстів.

Метою статті є визначення специфіки трансформацій, пояснення та обґрунтування причин їхнього застосування у перекладі, а також аналіз їхньої поширеності в текстах есе. Поставлена мета зумовила такі **завдання** дослідження: 1) визначити поняття трансформації; 2) виявити типи трансформацій та здійснити їхній опис; 3) встановити найпоширеніші способи та прийоми трансформаційного перекладу англомовного есе українською мовою.

Аналіз останніх публікацій. До проблеми визначення трансформацій у перекладі зверталось багато відомих перекладознавців (Алексєєва І. С., Карабан В. І., Комісаров В. Н., Швейцер О. Д. та інші). Важливо зазначити, що майже всі дослідники визначають перекладацьку трансформацію як перетворення, за допомогою якого здійснюється перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу. Інакше кажучи, перекладацькі

трансформації – це якісно різноманітні міжмовні перетворення, які здійснюються для досягнення адекватності тексту оригіналу і тексту перекладу всупереч відмінностям двох мов. Існують різні класифікації перекладацьких трансформацій в залежності від матеріалу дослідження та власних авторських уподобань. Так, відомий перекладознавець В. Н. Комісаров виокремлює лексичні трансформації, граматичні трансформації та комплексні лексико-граматичні трансформації. Окремо визначаються підтипи кожного наведеного типу трансформацій. До лексичних трансформацій належать транскрибування, транслітерація, калькування, різноманітні лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція). До граматичних трансформацій належать синтаксичне уподібнення або дослівний переклад, граматичні заміни (заміни форм слова, частин мови, членів речення), членування і об'єднання речень. Комплексні лексико-граматичні трансформації представлені експлікацією або описовим перекладом, антонімічним перекладом та компенсацією. Також окремо В. Комісаров визначає технічні прийоми перекладу: додавання, переміщення та опущення (Комісаров, 2002: 159–166). Український лінгвіст та перекладознавець В. І. Карабан проводить детальний аналіз перекладацьких трансформацій та подає свою класифікацію трансформацій, розділяючи їх на два типи – лексичні та граматичні. До лексичних належать конкретизація значення, генералізація значення, додавання слова та вилучення слова. До граматичних належить заміна одної частини мови на іншу. Окремо перекладознавець виділяє таку комплексну трансформацію, як перестановка слова або фрази Карабан, 2004: 300–314).

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах цього дослідження розглянемо 2 підтипи перекладацьких трансформацій за Комісаровим В. Н. та проілюструємо їх застосування у перекладі есе Теда Круза «One Vote Away». Ми обрали класифікацію Комісарова В. Н., оскільки вважаємо її найбільш детальною та місткою, тож завдяки їй можна точно класифікувати мовні перетворення. Для того, щоб здійснити адекватний переклад есе, ми

застосували таку трансформацію, як граматична заміна, та такий прийом перекладу, як переміщення.

Граматична заміна і переміщення часто використовуються у комплексі, оскільки під час перекладу перетворення відбуваються на кількох мовних рівнях (Алексєєва, 2004: 161–162). Візьмімо до прикладу таке речення: «In particular, the Framers were heavily influenced by the English Bill of Rights of 1689, which provided that English Protestants “may have arms for their defence suitable to their conditions and as allowed by law”» (Cruz, 2020: 69) – «Зокрема, укладачі зазнали сильного впливу англійського Білля про права 1689 р., який передбачав, що англійські протестанти “можуть мати для оборони зброю, що відповідає необхідності та рамкам закону”». Для перекладу цього речення ми здійснили переміщення таких слів, як «зброя» й «оборона», щоб підрядне означальне речення, яке контекстуально стосується слова «зброя» стояло в постопозиції саме до означуваного слова, а не до будь-якого іншого. Так нам вдалося зберегти логічні синтаксичні відношення: «...have *arms* for their *defence* suitable to...» – «...мати для *оборони зброю*, що відповідає...» У цьому фрагменті застосування переміщення супроводжувалося заміною одної частини мови на іншу в такій парі: «suitable to» – «відповідає». У мові-оригіналі маємо прикметник, а в мові перекладу – дієслово теперішнього часу третьої особи однини, яке було необхідно ввести в контекст для створення підрядного означального речення. Також під час перекладу іменника «arms» ми замінили граматичну категорію множини на граматичну категорію однини, оскільки іменник «зброя» в українській мові – збірний, тож він не має множини. Крім того, для перекладу цього речення ми використали граматичну заміну відмінка слова, змінивши відмінок іменника з орудного в оригіналі на родовий у перекладі: «...influenced by the...Bill of Rights» – «зазнали...впливу...Білля про права». Це зумовлено позицією додатка в українському реченні.

Розгляньмо наступний фрагмент: «Together, we drafted a statement calling on the Senate to hold the seat vacant» (Cruz, 2020: 6) – «Разом із колегами ми підготували заяву, щоб закликати Сенат залишити місце судді вакантним». Для

перекладу цього фрагмента ми застосували заміну активного дієприкметника теперішнього часу «calling» на інфінітив «закликати», оскільки дієприкметники активного часу вживаються обмежено в українській мові.

З огляду на зроблений аналіз, ми можемо дійти висновку, що під час перекладу англomовного есе українською перекладач найчастіше застосовує трансформацію граматичної заміни та прийом переміщення членів речення. Їхнє застосування дозволяє зберегти стильові риси оригінального тексту, не змінює його змісту, а також забезпечує відповідність тексту-перекладу граматичним та синтаксичним нормам української мови.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. У ході дослідження ми визначили поняття трансформації, виявили типи трансформацій, здійснили їхній опис та встановили найпоширеніші трансформації, які використовуються перекладачем під час перекладу англomовної есеїстики на українську мову – це заміна та прийом переміщення. Наше дослідження дозволяє розробляти проблематику перекладу есе з англійської мови на українську мову і надалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: учебное пособие. Москва: Издавательский центр «Академия», 2004. 352 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
3. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: учебное пособие. Москва: ЭТС, 2002. 424 с.

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

4. Cruz T. One Vote Away. Washington: Regnery Publishing, 2020. 238 p.